

ادبیات عمومی و سیاسی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی و علمی غزته‌در .

جلد : ۲

سنه : ۱ ۵ شعبان ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۶ مایس ۱۹۱۷ نومرو ۳۰

حسك بين المللى تأثيراتى

دوقتور فكرته

ادبیات ایله سیاسیاتك مشتركاً احتوا ابتدکاری ایکی مسلك وار : افكارك تاريخ انكشافی ، هان هر شعبه‌سنده عینی صفحاتی تعقیب ایده‌رك ، وبوصورتله سویه عمومیه‌دن عینی انطباعاتی آلارق تظاهر ابتدیکندن ، علومك اك متخالف شعباتنده بیله مشترك نقطه‌لر ومشابهت‌لر بولونابیلیر . بوسیله ادبیاتك لیریزم ایله ره آیزمی اولدینی کی ، سیاستك ده عینی اشکال تظاهری واردر .

اسکیدن ، سیاست خارجه‌لك خیال‌ایله حسدق مرکب ایکی نقطه استنادی واردی ، وبونلرک ایکنجیسی ، بر شکل‌دینیده تظاهر ابتدیکندن ، هر حالده برنجیسندن دها قوتلی ودها عمومیدی . قرون وسطانك هان بوتون محارباتنده تأثیراتی اك بویوك سائق شکلنده کوسترن بواکی اساسی ، غایه‌لری و طرز‌تجلیلریله یکدیگرندن تفریق ایده‌بیلیرز : عمومیتله خیال - عظمت تصوراتی ، حس - تعصب شکلنده تظاهر ایده‌رك بری جهانگیرك ، دیگریده اها سیاستلرینه منجر اولور .

سیاست حسیه ، اکثریا بی‌حدود املردن ونهایتیز برحاکیت غایه‌سندن زیاده ، معین وحقی بعضاً محدود عقیده‌لرک هدف‌سیطنه دوغرو کیدر ، وبعضاده بویوك برخیله‌دن کچهرک جهانگیرك دوغرو توسع ایدر .

اسباب ماده‌دن ظهوری نادر اولقله برابر ، هر حالده بعضاً برطاقم احتیاجاتك افاده‌سنده بکزه‌دیگندن ، اشکالی پک جوق و پک مختلفدر . اسکی زمان سیاسیلری ، هر شیئدن زیاده تأثیرات دینیہ آلتنده حرکت‌ایدیور ، ومنفعتلری حسیاتك ضمننده ، عادتا بالواسطه تأمین‌ایندلش اولیوردی ، قرون وسطا محاربه‌لرینک باشلیجه سائقلری حسیات‌دینیہ ایدی : بواعبار ایله اوزمان حرب اولماز ، « غزا » اولوردی ؛ اکر کلیسایه استناد ایدوب بر مجتهد کی ایمانی یولنده و حس اوغورنده قوشماسه ایدی ، شارلمانیک ساده قان‌دوکسیله ، موقت بیله اولسه ینه بویوك بر آوروپا ایمپراطورلنی شکل ایده‌مزدی ، واکر ایده‌بیله‌جک اولسه ایدی ، پروتستانلغک ظهوریله وحدت حسیات انحلال

ایستادن صوکره عینی غایه پیشنده قوشان شارل کنک و آوروپایه حاکم اولق ایسترن اسپانیاسنی برباد ایدن ایکنجی فیلیپک هر حالده موفق اولملری لازم کلیردی !

بیزانس ایمپراطورلری دورنده چین و هند امتعه سی ، بحراجردنی دکل ، ماورای حزر طریقله قاره دن نقل ایدلرکنندن ، آوروپانک اقصادی شرق ایله ساده بر تجارت بره سی واردی ! بوضورتله اوزاق بریول ، اوزون بر زمان وفضله بر مصرف دیگر طرفک بوتونی سهولترینه ترجیح ایدلش دیمکدی : بویهوده زیانک سبی ، دوغرودن دوغروییه بر دین حسی و بر تعصب دی ، چونکه خریستیان مالی مسلمان مملکتندن کچیرمک ایسته میورلردی ! بوسبيله آوروپانک ساده محاربه لری دکل ، اک جوق منفعت و مادیته استناد ایتدی لازم کلن اسکی سیاست اقتصادی سی بيله ، حسیات آلتنده یولنی شاشیرمش و تولید ایتدیکی ضرر لر حس ایدله مشدی . عینی سائی ، فاتحن صوکره بیزانسیک اولکی فعالیت تجاریه سنی ده بیتیرمش ، استانبول هادتا اختلاطدن منع ایدلش و بوضورتله ده سیاست حسیه اسکی مدنیتک ایکی بویوک یولنی دکیشدیرمش اولدی ...

اونی آلتنجی عصرده ، فرانسه قرالی برنجی فرانسوا ، خریستیانلنک عنعنه حسیه سنی ایلك دفعه اولارق قیرمش ورقبی اولان (شارل کن) ه قارشی هم عثمانیلر ، هم آلمان پروتستانلریله اتفاق ایدرک هادتا ماضینک خطاسنی بر آرز تصحیح ایتشدی ! فقط بوسیاست حسیه یی کندیسنی دکل ، ره فورمی نشر ایدن لوتر قیردی ؛ بوسبيله برنجی فرانسوا آنک یکانه مزیتی ، مثالی کورمکسزین ماضیدن وحسندن تجرد ایتمیدرک ، بوضورتله شرق تجارتی قازانارق هر حالده زیان ایتمش اولمادی و آنجق حسنه تابع سیاسیلرک تنقیدینه معروض اولدی ! اگر اوزمان قرون وسطانک بوتون سیاستی تشکیل ایدن وحدت حسیاتی دوام ایتسه ایدی ، هر حالده قاتولیک بر قرال ، پاپانک قارشیننده اعدامه بيله محکوم اولسه ، ینه بر مسلمان پادشاهندن استمداد ایتزدی .

ره فورمک انتشارندن صوکره ، سیاست دینه اسکی وسعتی فائب ایتدیه ده ، اسکی قوتنه خلل کله دی . آرتق بوتون آوروپایی تک بر دین دکل ، همان هر مملکتی آیری بر مذهب اداره ایتکه باشلامشدی . مثالهلر اسلاو اولدقلری حالده ، صرف قاتولیک اولدقلرندن روس دشمنی اولیور ، و بوضورتله بکی سیاست حسیه کیتدکجه اسباب مادیه و ملیه بولایه باشلا یوردی . بوندن صوکره حسیات دینه نك برینه تدریجاً حسیات ملیه قائم اولمش و نهایت هر ملت ، اسمنک باشنه بر (پان) اداتی وضع ایدرک وحدت محارباتنه کیریشمشدی . بوضورتله پروتستانلنک ظهورندن فرانسز اختلالنه قدر سیاست عمومی یی حسیات مذهبییه ، و اوندن صوکره ده حسیات ملیه سوق ایتمش اولدی . فقط سیاست حسیه اکثریا دوراندیش اولمادیغندن ، ملیت محاربه لری ، اوچنجی ناپولئونک ایتالیایی احیائی کی نتیجه سندن عاملنه هیچ بر منفعت چیقمامش نویوک تشهلر ، وغورچاقوفک صرف بیسمارقی تقلید ایچون جیقاردینی پانسلاویزم عقیده سی طرزنده بر طاقم یا کلش اثرلرده تولید ایتشدی . اگر فرانسه ایمپراطوری ، حسنه قایلما یوبده ایتالیا استقلالندن فائده دکل ، خیانت کوره جکنی کشف ایدمیلسه ایدی ، هر حالده هیچ بر تشبته بولونمازدی ؛ و اونک کی ، اگر فورچاقوف ده بالقان حکومتلرینک دائما بره و کوچوک روسیه اولارق قالمایه جفنی تقدیر ایتمش اولسه ایدی ، ینه هر حالده بیسمارقه پک غبطه ایتزدی ! ... سیاست حسیه ، بویله دیانت و ملیت شکلریله بالنتیجه بره ر محاربه حالده تظاهر ایتدیکی کی ، بونک عکس تأثیرندن اولاجق ، بعضاده حرب علیه دارانی شکننده ده تجلی ایتشدی :

صلح عمومی عقیده سنک بر طاقم اساسات حقوقیه یه استنادی ، صوک زمانلرده یکی مجتهدلرینک

نشریاتی سایه‌سند قابل اولمایه باشلادی . فقط حقوقي ایله قانون آراسنده نظریه ایله عملیه بیننده بولوندی قدر فرق اولدیغندن ، بوده‌حالا انسانیت حیساتندن هبارت ، و اقلیتده قالمش و قالاجق بر سیاستدر . صلح عمومینک اسکیدن پک فلاطونی بر ماهیتی واردی . اوزمانی دوغروندن دوغرویہ ایمانه حضرت عیسیٰ نك نصیحتلرینه و برآزده بر شاعرانه الهامه استناد ایدردی . هوراسک « *Bella matribus detesta* » آنالر محاربه‌دن نفرت ایدر « شکنده کی جمله‌سی ، خرسیتیانلق اعتقاداتیله پک توافقی ایتشدی ؛ فقط بو سیاست آنجق شاعرلره انحصار ایدیوردی : مثلاً باریه ، واندوم ستونی قارشیسنده « آنالر بو طونجه هیچ باقاماز ! » کبی بر سوز سويلش و بوده آنجق عصرک ادبیاتنده بر مصراع اولوب قالمشدی ! بونک برابره ، اسکیدن ده سیاستده حیسات صلحیه یوق دکلدی ؛ حتی اون یدنجهی مصرده ، (لایبنیچ) بلکه یوزلرجه صلح عمومی تشکیلاتی تصور و نشر ایتشدی . بوجیلغین ذکانه اک بویوک فایده‌سی ، بر « آوروپا حکومت متحده‌سی » تأسیس ایده‌بینمکدی ؛ حتی بوتونی حیاتی بویولده اون دردنجی لوژییه ، بوسسوتهیه ، قوجه پترویه و جزوئیتلره صاییمز حسابز ، مختلف پروژه‌لر تکلیفیه کچیردی ! بوجذبک اعتقادنجه ، تصوراتی بروحدت معنویه احداثیه ممکن اولاییله جکدی : بوسیله قاتولیک ، پروتستان و اورتودوکس کلیسارینی عقلنجه اورتادن قالدیرسور ، و بوسورتله خرسیتیانلغک اسباب انحلالی ازاله ایتش اولیوردی ! اعتقادنجه دنیاده مذهب اولماملیدی ؛ چونکه اونلر اولماسه ، صلح عمومی پک قابل تطبیق اولاجقدی . فقط بو آدم اوقدر یوکسک بر مقصده کوز دیکمشدی که شخصاً بیله یتیشه‌میه جک قدر بوی قیصه کلدی !

بوکونده لاهیده بر صلح قونفرانسی اولقله برابر ، یکی حرب علیهدارلغک اسکيسندن پک باشقه اولمایان ماهیتی ، بوندن قرق سنه اول بیسارق ایضاح ایتشدی : (۱۸۷۷) ده ، غامبه‌تانه تشویقیله ایتالیا باش وکیلی قریسی آلمان رفیقنه بوتون دولترک ترک تسلیحات ایتسینی تکلیف ایدنجه بیسارق دیمشدی که : « هیچ ترک تسلیحات اولورمی ؟ هیچ برشی بونک قدر محال اولاماز ! هیچ بر قاموسده تسلیحات ایله ترک تسلیحاتک حدودینی تعیین ایده‌جک بر تعریفه تصادف ایدیلمز . حکومتلرک مؤسسات صکریه‌لری متخالف اولدیغندن ، بوتونی اردولری قوت اعتباریله مساوی ده ایتسه‌کز ، ینه نظریه‌کزه اشتراک ایدن ملتلی تعرض و مدافعه قابلیتلی نقطه نظرندن مساوات آلتنده بولوندیراماز سیکز . بزبواشی صلح عمومی جمعیتلرینه ترک ایتسه‌ک پک اینی ایتش اولورز . » ... بولردن باشقه ، سیاست داخلیه احتراصاتیله ده سیاست خارجه‌ده حیساتک تأثیری اولمش واولمده‌در : مثلاً آوروپا افکار عمومیه‌سی ، ملیت نظریه‌سی اوغوندده بالقان حکومتلرینک تشکلی آلفیدلارکن ، بو حرکتک تورک عرقنه قارشى سوءقصد اولدیغنی ، ونتیجه اعتباریله هینی نظریه ایچونی عینی نظریه‌نک فدا ایدلیکنی تقدیر ایده‌میوردی ! .. (۱۸۸۳) ده انکلتزه مصره هنوز برلشمش اولدینی حالده ، بردنبره سودانی ترک ایتدی ؛ بو حرکتک سببی دوغروندن دوغرویہ لیبراللیک حیساتیدی ! بوسیله غلادستون ، اون بش سنه صوکره استردادى بر چوق مصرفه بیکلرجه معکلاته توقف ایده‌جک بر قطعه‌ی ، پک قولایجه آزاد ایتشدی ! بوندن آکلاشیلیرکه ، سوقاقی سیاستی غلادستون بیله تطبیق ایتسه ، ینه خیرلی برشی چیقماز ...

بونلر کبی ، استرداد سیاستیله قادین تأثیراتی ده قابل احوال اولاماز : مثلاً اوچنجی ناپولئون قریم محاربه‌سنه سوق ایدن اسبابک اک مهملرندن بری ، امپراطوریجه (اوزنه‌نی) نك حیسات

دینیه سیدی . حسك بعضاً او قدر بویوك بر استعجاله قابلیت و اردر كه در حال بر فكره انقلاب ایدر اهرهانی بر مسئله حقنده کی سیاست حسیه ، نطق و غزته لرله بك چوق تکرار ایدر و نشر ایدیلیرسه ، بر مدت صوكره ، افكار عمومی ده عادتاً بر ماهیت فکریه آلیر . عمومیته تاریخك تأثیراتی بوشكلده تظاهر ایتکده در ؛ ماضینك شانلی کونری ، حیت حسنه انك قوتلی هرك اولدیغندن ، هرهانی بر حادئه سیاسیه ده فضله تکرار ایدیلیرسه ، کیتدکجه محاکمه کاملاً حسه انقلاب ایدر ؛ کچن فرانسه - آلمان محاربه سنك عرفه سیله ابتداسی قدر بو نقطه یه پارلاق بر مثال اولاماز : « پروسیایی حیات دکل ، حقایق سیاسیه اداره ایتلیر . » دین بسمارق ، فرانسه محاربه سندن بر ابکی سنه اول هانورایی ، هسی و فرانقفورت ایله ناساوی مملکتنه الحاق ایتشدی ؛ اوچنچی ناپولئون ده بونلره مقابل لوکسنبورگی فرانسه یه ضمايتك ایتیوردی . بسمارق اونی نهایتن بروعده ایله اغفال ایتدکدن صوكره ، نهایت لوندره قونفهرانسی لوکسنبورغك بیطرفلغی اعلان ایتهدی ا فرانسه ، پروسیادنی ییدیکی بوضربه یه قارشى ، قوتن اولدیغندن تحمل و توکلدن باشقه بر چاره بولامادی ! بو مغلوبیت سیاسیه دن حصه آلمنیزین ، و اوچ سنه صوكره باطلا یاجتی حربی حس ایتکمزین ، پارسده بین الملل بر سرکی آچوب فرانسه صنایع نفیسه سنی تشهر ایدرک جهان قارشى افتخار ایتکله وقت کچیردیله ! بوسرکی یه ، قرالیله برابر بسمارق ده کلشدی : دقت ایتدیکی یکانه نقطه ، قروپ طویلرینك امثاله قاطیقتی اولدی !

نهایت هوغزولرنی پرئسی له اوپولدك اسپانیا تختنه نامزدلکی مسئله سی جیتدی . فرانسه بوکا راضی اولمایور ، سفیری (به نه ده تی) ده بسمارقك آرزوسنه رغماً پروسیا قرالنی اقناع ایدرک پرئسی قرالقدنی واز کچیریوردی . اکر اوچنچی ناپولئون ، حسنه مغلوب اولمایوب بوقدرله اکتفا ایتسه ایدی ، هر حالده سقوط خیال انك زیاده بسمارقه هاند اولاجق ، و محاربه در حال اولمایاجقدی . فقط فرانسه لر آلمانلردن ابدیته قدر آتی ایچون ده تأمینات ایسته یجه ، طبیعتیله قیلیچلر چکیله دی ... غامبه تانك بومحاربه ده کی مدافعه ملیه سنی هرکس تقدیر ایدر : اکر بوحساس آدم ، صوکنه قدر حربیه دوامه قرار ویرمهدن ، پروسیادنی مصالحه دیلنمه سه ایدی ، بوتقدیر ایدی اولابیلیردی : فقط آلمان شرائطی حسیاتنه مغایر بولدیغندن حربیه دوام ایتن ، و بوضورتله ده هم پارسك سقوطنه ، هم فرانسه نك دها آخیر شرائط آلتنده صلح ایتمنه سبب اولشدی ! خصوصیه پارس محاصره سنده ، بر قاچ سنه اول آثار بدیعه سنی تشهر ایتك حسیاتنه قاپیلان خلقك ، غامبه تالر سایه سنده آیلرجه قاره ییمك حقیقتنه معروض اولماسی ، ذکر ایدله دن کچیلمز محاببدندی !

... سیاسته حس قاریشیرسه ، نتیجه سی ایشته بویله پیس چیقار .

اسماهیل حامی

عثمانیلردن اول

دنیاك تاریخده و حال حاضرده انك مهم قسعی ، شبه سز ، [آلاسقا] ایله [سیریا] آره سنده کی [بهرینغ] بوغازندن انکلتزه آطه لرینه ، منتهای شمالده کائن [چه لویشکین] برونندنی هندوستانك جنوبنده کی [قومورین] بروننه و بلکه سرنندیبه قدر ممتد و اعتباری جغرافیاجه ایکی ، لکن طبیعی جغرافیا نقطه نظرندن بر اولان اوروپا و آسیا قطعه لریدر ، اوتوزنجی درجه عرضك